

102/2

**KARATASI YA PILI
(LUGHA)
Machi/Aprili 2020**

MWONGOZO WA KUSAHIHISHA

ARISE AND SHINE MTHANI LA JARIBIO LA KWANZA 2020

UFAHAMU (ALAMA 15)

- (A)(I). Kuharibika kwa miundo msingi/barabara mbovu
(ii). Mishahara duni
(iii). Malalamishi yao kutosikilizwa
(iv). Kutohaminiwa kwa wataalamu
(v). Kukosa huduma za kisingi k.v maji
(vi). Kuvutiwa na maisha ya kuridhisha huko ng'ambo
(vii). Kutokuwa matumaini ya mustakabadhi mwema nchini (al.4)
- (b).- Masika ni hali nzuri au manufaa
- Ng'ambo kuna maisha ya kuridhisha k.v kuthaminiwa kwa wataalamu (al.1)
- Hata hivyo kuna dosari zifuatazo:
- Upweke, ubinafsi, baridi (al.2)
- c).- Uma kutofaidika kutokana na huduma za wataalamu wake licha ya kuwafadhili
- kuwaachia mzigo wa kazi wataalamu waliobaki
- kuwapa riziki wafanyikazi k.v walioajiriwa na wataalamu hawa.
- Kulazimika kufanya kazi kwa saa nyingi k.v Dkt Tabibu (alama 3)
- (d). - Huwezesha kuwasiliana na jamaa waliombali k.m simu.
- Huwezesha kuwafikia watoaji huduma patokeapo dharura.
- Hurahisisha safari
- Hurahisisha kupata huduma ya karibu na maji (al3.)
- (e)(i). Kuyawazia/kuyapa nafasi ya kuyajibu
(ii). Wasiwasi/mashaka dukuduku (alama 2)

Kuadhibu

- Ondoa alama tatu za makosa ya hijai yanapotokea kwa mara ya kwanza:½ alama hadi makosa 6
- Ondoa alama ½ kwa kila kosa la sarufi kufika makosa 6
-

2. MUHTASARI (AL.15)

- (i). Katibu mpya iliidhinisha mfumo wa ugatuzi ambao hupunguza mamlaka ya serikali kuu katika usimamizi rasilimali
- (ii). Eneo la ugatuzi hutwaa kiasi Fulani ama mamlaka
- (iii). Ugatuzi utahakikisha usawa wa kimaendeleo nchini kinyume na awali.
- (iv). Serikali isaidie maeneo yote kujimarisha
- (v). Maeneo yaweke mikakati ya kutafiti na kubainisha rasilimali zilizomo.
- (vi). Kuvumbua rasilimali wafugaji kutasaidia ustawi
- (vii). Kilimo cha ufugaji ni nguzo ya maeneo mengi na kinahitaji kuimarishwa kwa kuaandama mbinu za kisaza za uzalishaji.
- (viii). Ipo haja ya kujenga viwanda vya kuchinjia mifugo na kupakia nyama
- (ix). Baadhi ya wafugaji hutajirika kwa kuuza mifugo wazimawazima.
- (x). Wafugaji wengine hutapeliwa

Alama=07

Ut=01

08

- (b)(i). Ujenzi wa viwanda vya kuchinjia na kupakia nyama utakinga dhidi ya kupoteza bidhaa zinazotokana na mifugo
- (ii). Kujenga kwa viwanda hivi kunasababisha ujenzi wa viwanda tegemezi
- (iii). Hii litawezesha kuzalisha nafasi za kazi
- (iv). Kutakuwa na kuongezea thamani utoaji wa huduma za kijamii na kiutawala
- (v). Kuzalisha nafasi za kazi kwa vijana kutosaidia kuwaadilisha vijana Zaidi.
- (vi). Kila eneo lina vipaumbele tofauti, wakazi wabainisha kipaumbele chao.
- (vii). Ugatuzi unahitaji ushirikiano. Kila mwanaeneo awajibikie maendeleo ya eneo
- (viii). Wanaeneo washiriki kuteua viongozi wenye maono mzuri
- (ix). Ufanisi katika maeneo ya ugatuzi utachangia katika ufanisi wa taifa kwa jumla

Alama=06

Ut=01

07

3. Matumizi ya lugha (alama 40)

(a)(i). -Irabu ya mbele

-Irabu ya tandazwa

-Hutamkiwa ulimi ukiwa wastani

(ii). -Kipasuo-kwamizo

-Ni ya kaakaa ngumu

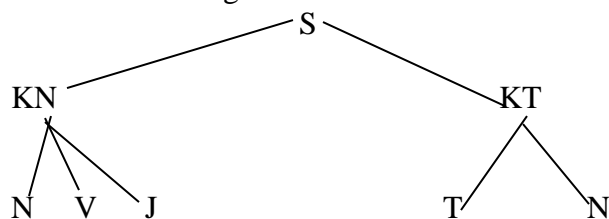
- Ni sauti sikhuna

Andika majibu

Kwa kufuata

alfabeti

kutoka (a) hadi;ta

- (n). Walimu hawatakuwa wakifunza
(o) Yeye ni bahili, itakuwa vigumu kukopesheka pesa
(p). Nafsi ya kwanza
 Kiunganishi
 Wakati uliopo
(q). Mama huyo alijengewa nyumba kwa mawe na kirwa.
(r). (Ingawa alitia bidii masomoni), alifeli mtihani
 Kishazi huni
(s). Mama alijitua kikapu mgongoni baada ya kuepua chungu mekoni
(t). kuja kwako kumetufurahisha sana (al.2)
- (b)(i). Kalamu, kitabu, kijiko, darasa .n.k
(ii). Umma, amwa, embe, imba .n.k
- c) Ukuta-kuta
 Uso-nyuso
 Ubao-mbao
- (d)(i). Madereva (wa lori) wamepewa leseni
 - Nikienda Mombasa (ninyotarajia) nitanunua nazi
(ii). -Ng'ombe,, Ngoa-kuonyesha sauti ya king'ong'o
- '57, n'taondoka-kuonyesha tarakimu au herufi iliyodondoshwa
e) – RV-Kirai kivumishi
 - RE-kirai kielezi
- (f). Madege hayo yana majoya mengi
(g)(i). dosari/kosa/hitilafu/ila/walakini/kasoro/upungufu/mshikili/punji
(ii). rai/swali/Sali/lazima/abudu/bembeleza/taadhira/sihi/tafadhalisha (al.2.)
- (h). –Rithi-kupata mali/maarifa kutoka kwa mtu
-Ridhi-kubali/kupendezwa na jambo/kutoa ruhusa jambo Fulani utendeke (al.2)
(mwalimu akadirie)
(i). Wa-nywe-sha-vyo
(j). mwenyewe-kiima
 kwa dhati-chagizo
(k). Mwanafunzi atumie kielezi cha idadi
Mfano: mara moja, mara kadha, tena
(l). “Nitawatembelea wazazi wetu leo jioni,” Safina alimwambia Asha.

Kuadhibu

- Ondoa alama tatu za makosa ya hijai yanapotokea kwa mara ya kwanza: $\frac{1}{2}$ alama hadi makosa 6
- Ondoa alama $\frac{1}{2}$ kwa kila kosa la sarufi kufikia makosa 6

4.ISIMU JAMII

- Lazima kila hoja itolewe mfano
- Asipotoa tuza 1
- Asipotambua aina ya sajili atuzwe sufuri
 - (i). Sajili ya viwandani
 - (ii). – matumizi ya msamiati wa viwanda,kama vile. Mtambo,mhandisi
- lugha inayoashiria shughuli zinazofanyika humo,kv kukarabati tambo
 - (iii). lugha ya kuamrisha hutuiwa na viongozi
 - (iv). watu hurejelewa kwa vyeo k.v mhandisi